

DEMOKRASİ VE GÜVENLİK

Güvenlik kavramı devlet olarak örgütlenen bir toplumun düzen ve güvenirlilik içinde olması durumunu ifade etmektedir.

Mehmet KOCA
AREM

GİRİŞ

Yeni milenyumla birlikte suç oranlarının gün geçtikçe artması, bununla birlikte terör olaylarının yaygınlaşarak küresel bir boyut kazanması, devletlerin ve uluslararası örgütlerin toplumsal huzuru sağlamak adına haklı olarak iç ve dış güvenlik önlemlerini sıkılaştırmasına sebep olmuştur (Yılmaz vd., 2016: 132).

Ayrıca son dönemlerde başarısız devletlerin neden olduğu göç dalgası da hem hedef, hem de transit ülkeler için bir demokrasi-güvenlik açmazına neden olmaktadır. Bu kapsamda son yıllarda giderek artan bir şekilde demokrasi mi yoksa güvenlik uygulamaları mı ön plana çıkarılmalı tartışması birçok çevrede konu edilmiştir. Bu çalışmada demokrasi-gü-

venlik ilişkisi bağlamında kısa bir değerlendirme yapılacaktır.

1. Demokrasinin Tanımı ve Gelişimi

Demokrasi kelimesi etimolojik olarak “halk iktidarı” anlamına gelmekle birlikte, günümüz toplumlarında çok farklı anlamlar kazanmış ve birbirinden farklı uygulamaları nitelemede kullanılan bir kavram haline almıştır. Bu nedenden ötürü de zaman içinde oluşan bu farklılıklar ‘demokrasi’ kavramının genel bir tanımının verilmesini de güçleştirmiştir (Ural, 1988: 451).

Demokrasi sözlük anlamı itibariyle halkın kendi kendini yönetme biçimi olarak tanımlanmaktadır. Latince bir deyim olan demokrasi halk anlamına gelen “demos” ile “egemenlik-iktidar” anlamına gelen kratos sözcüklerinden oluşmaktadır.

Demokrasi en genel tanımıyla halkın halk tarafından yönetilmesi, egemenliğin millete veya halka ait olmasıdır. Bu çerçevede demokrasi iktidarın halkın elinde olmasına vurgu yapan bir kavramdır.

Zaman içinde oluşan tecrübeler ise demokrasinin daha geniş kapsamlı tanımlara konu olmasına neden olmuştur. Bu kapsamda demokrasi en geniş anlamı itibarıyla "En üst iktidarın halkta bulunduğu ve halkın belli aralıklarla tanınan özgür seçimlerde, temsilcilerini seçtiği, temsil ve devredilmiş otorite yoluyla halk tarafından dolaylı olarak kullanılan hükümet biçimine imkan veren siyasi sistem" olarak ifade edilmiştir (Tunç, 2008: 1115).

Demokrasi kavramı ilk olarak eski Yunanistan'da, şehir-devletlerinde ortaya çıkmıştır. Doğrudan demokrasiye çok yakın olan bu sistem Atina demokrasisi olarak da anılmıştır. Roma İmparatorluğu döneminde uygulanan devlet sistemi ise temsili demokrasiye yakın bir nitelik taşımıştır.

1215 Haziran'ında imzalanan Magna Carta Libertatum (Büyük Özgürlük Fermanı) ile, kralın yetkilerinin sınırlandırılması sonucu demokrasi yürüyüşünde bir adım daha atılmış ve temel hak ile özgürlükler konusunda adımlar atılmaya başlanmıştır (sosyalbilge, 2017).

18. ve 19. yüzyıllarda demokrasi, Amerikan Bağımsızlık Bildirgesi ve Fransız İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirisi ile hızlıca yükselen bir değer haline gelmiştir. Bu yüzyıllardan önce demokrasi büyük devletlere değil, sadece küçük topluluklara uyan bir hükümet şekli olarak anılmış ve esas itibarıyla doğrudan demokrasi olarak tanımlanmıştır (Wikipedia, 2017).

Batı tipi demokrasinin ilk basit örnekleri Ortaçağ'a kadar gitmekle birlikte, günümüzdeki uygulamanın başlangı-

cı bu asrın başlarına dayanmaktadır. Fakat arada Aydınlanma dönemi, Fransız İhtilali ve Amerikan Bağımsızlık Savaşı başta olmak üzere bazı olayların sonuçları da 'demokrasi' kavramının şekillenmesinde önemli rol oynamış, tarihi bir arka plan oluşturmuştur (Ural, 1988: 451).

20. yüzyılda ise demokrasi hızlı bir değişme ve gelişme göstermiş, 21. yüzyılda ise demokrasi kavramı daha çok temel hak ve özgürlükler bağlamında ön plana çıkmaya başlamıştır. Temel hak ve özgürlüklerin ön plana çıkmasıyla birlikte de özgürlük-güvenlik dengesinin nasıl sağlanacağına ilişkin tartışmalar başlamıştır.

2. Güvenlik

Güvenlik kavramının birey veya grupların temel değerlere olan tehditten arınma ölçüsüne göre göreceli bir kavram olduğu konusunda birleşen akademik dünya; yeni güvenlik anlayışının bireysel, ulusal veya uluslararası düzeyden hangisine odaklanması gerektiği konusunda birbirinden ayrılmaktadır. Çoğunlukla askeri açıdan tanımlanan ve ulusal çıkarların korunması bağlamında ortaya çıkan güvenlik kavramı, devletlerin kendilerine yönelik yapılan tehditlere karşı mücadele etmek için geliştirmeleri gereken askeri imkân ve kabiliyetler bütünü olarak görülebilir. Ancak Soğuk Savaş sonrası ulusal güvenlik anlayışının sınırları, uluslararası sistemde baş gösteren çevre, gıda, ekonomi, sağlık, göç gibi sorunların da dâhil edilecek şekilde genişletilmiş, terörizmin küresel bir boyut kazanması ile de çok boyutlu bir güvenlik olgusu ortaya çıkmıştır (Yılmaz, vd., 2016: 133).

Güvenlik kavramının tanımı yapılabirçok değişkenin dikkate alınması gerekliliği ve değişen şartlara göre kavramın çerçevesinin yeniden belirlenmesi durumu herkes tarafın-

dan kabul gören ve her dönem geçerli olan bir tanımın ortaya çıkmasına engel oluşturmaktadır. Bununla birlikte güvenliğe ilişkin "tehlikelerden ve korkulardan uzak kalma, bir tehdidin olmaması" gibi ifadelerin birçok tanımda kullanılmış olması ortak bir anlayışın varlığını da göstermektedir (Sancak, ty; 124).

Güvenlik kavramı devlet olarak örgütlenen bir toplumun düzen ve güvenirlilik içinde olması durumunu ifade etmektedir. Uluslararası güvenlik ise, bu durumun birden fazla uluslararası aktör arasındaki uyumundan ve çatışmasından doğmaktadır. Bu çatışmanın boyutu, tek taraflı bir saldırıdan oluşabileceği gibi çok taraflı bir uyumsuzluk sonrası karşılıklı müdahalelerin ortaya çıkmasıyla derinleşebilmektedir. Tarihsel süreç uluslararası aktörlerin kendi kimliklerini kazanmasıyla müdahaleleri genelde askeri unsurlarıyla karşımıza çıkarmıştır (Güntay, 2015;479).

Güvenlik kavramına ilişkin yaklaşımlar ise genel olarak Soğuk Savaş dönemi ve sonrasında geliştirilen yaklaşımlar olarak ikiye ayrılmaktadır. Soğuk Savaş döneminde güvenlik yaklaşımı daha çok klasik güvenlik anlayışı etrafında şekillenmiştir.

Klasik paradigma, güvenliği ulusal güvenlik kavramı üzerinden ve askeri güç ekseninde tanımlayarak, 1945-1990 yıllarının güvenlik literatürüne hakim olmuştur. Bu çerçevede klasik güvenlik paradigmasının temel ilgi alanı, devletlerin bekalarına yönelik tehditlerle mücadele etmek amacıyla geliştirmeleri gereken askeri imkân, kabiliyet, kapasite ve stratejiler olmuştur. Realist güvenlik perspektifinde tasarlanan ve Soğuk Savaş konjonktürüne ege men olan tehdit odaklı klasik güvenlik paradigması, "iki süper güç arasındaki çekişmenin doğrudan silahlı çatışmaya dönüşmemesi durumu"

Demokrasi düşüncesinin gelişimi, hukukun ulusal ve ulus üstü düzeyde hakim kılınması ve özgürlüklerin asıl olduğu fikrinin benimsenmesi, güvenlik konusunda da doğru bir perspektifin oluşturulmasını sağlayacaktır.

şeklinde özetlenebilecek sınırlı ve dar bir çerçevede inşa edilmiştir.

Ayrıca Soğuk Savaş dönemi içerisinde felsefi ve tarihi arka planını liberalizmden alan fonksiyonalizm, pluralizm ve transnasyonalizm ile Marksist düşünceye dayanan neo-Marksist yaklaşımlarda ortaya çıkmıştır.

Soğuk Savaşın sona ermesiyle uluslararası sistem ve alt-sistemler dinamik bir yapı kazanmaya başlamış, sistemik değişkenlerin 1990 sonrasında başlayan ve günümüzde artan bir ivmeyle devam eden dinamizmi, mikro düzeyden makro düzeye kadar uluslararası ilişkilerin her alanını etkilemiş ve bu dönüşüm Soğuk Savaş konjonktürünün simetrik tehdit algılamalarından 11 Eylül sonrasının asimetric tehdit algılamalarına geçişi simgeleyen yeni bir güvensizlik ve belirsizlik ortamını beraberinde getirmiştir. Fırsatlarla birlikte risk ve tehditlerin de çeşitlilik ve karmaşıklığını artıran günümüz küresel sistemi, devlet merkezli realizmin klasik güvenlik parametrelerini sorgulanır kılmış ve genişletilmiş yeni güvenlik kavramları bu süreç içerisinde ortaya çıkmaya başlamıştır.

Bu kapsamda 21. yüzyıldaki yeni güvenlik yaklaşımları; ulusal, toplumsal, insan, çevresel ve cinsiyet güvenliği etrafında şekillenmeye başlamış ve eleştirel, postmodern, feminist, konstrüktivizm gibi yeni güvenlik anlayışları ortaya çıkmıştır (Bilgesam, 2012; 10-44).

3. Demokrasi mi, Güvenlik mi?

2000'li yılların başları, demokrasi-güvenlik ikilemi bakımından bir tür dönüm noktası olmuştur. Özellikle bu tarihlerden itibaren giderek artan bir şekilde güvenlik uğruna feda edilen hak ve özgürlük alanlarıyla karşılaşmıştır. 11 Eylül'den itibaren yaşanan süreç, güvenliğin esas alındığı döneme karşılık gelmiştir. Bu dönemde Batı demokrasisinin yaklaşım tarzı aynı zamanda, demokratik hukuk devleti anlamında hak ve özgürlükleri güvenceleyen hukuk alanının daraldığı bir alanı ifade etmiştir (Yokuş, ty: 442).

Bu kapsamda ABD'de başta Yurtseverlik Yasası olmak üzere terörizmle başa çıkmak üzere yapılan yasal ve idarî düzenlemeler hükümeti ve yargıyı çok geniş izleme, gözetim ve araştırma yetkileriyle donatmıştır. Anti-terörizm mevzuatının daha uzun bir geçmişe sahip olduğu Birleşik Krallık da 11 Eylül saldırılarından sonra bu yönde daha da ileri gitmiştir.

Ayrıca 11 Eylül saldırıları Almanya'da da yeni bir güvenlik kavramı arayışını başlatmış ve bu arayış eski anti-terör mevzuatını baştan sona revize eden ve sivil özgürlükleri kısıtlayan yeni bir güvenlik paketiyle sonuçlanmıştır. Bu düzenlemelerle polis ve istihbarat birimlerinin yetkileri önemli ölçüde artırılmış, yabancı dernekler için daha sıkı denetim öngörülmüş ve yabancıların sınır dışı edilmeleri kolaylaştırılmıştır. Bu arada, örgütlü suçlarla mücadele amacıyla geniş kapsamlı dinle-

melere izin veren bir kanun tasarısı hazırlanmıştır (Erdoğan, 2013: 22).

Daha fazla güvenlik elde etmek için demokrasi temelinde özgürlüklerden kısıntı yapılması gerektiği görüşünün arkasında yatan varsayım ise özgürlük ile güvenlik arasında bir denge bulunması gerektiği düşüncesinden kaynaklanmaktadır. Buna göre, özgürlük ve güvenlikle ilgili çıkarlar çatıştığında, her iki değer arasında "makul bir denge"nin kurulması gerekmektedir. Sağlıklı bir toplum bu dengeyi kuran ve onu koruyan bir toplumdur. Dengeli görüş açısından, demokratik toplum daima özgürlük ile güvenlik arasındaki doğru "denge"yi tutturmayı amaçlayan bir toplum olduğundan, güvenliği sağlamak isteyen devletlerin yurttaşların özgürlüklerini sürekli olarak sınırlamaya ihtiyaçları vardır.

Ancak bu görüş birçok bakımdan problemlidir. Her şeyden önce, bu görüş özgürlükçü değil güvenlikçi bir bakış açısını esas almakta ve böylelikle özgürlükle güvenlik arasındaki amaç-araç ilişkisini tersine çevirmektedir. İkinci olarak, herkesin özgürlüğündeki bir azalma herkes için aynı miktarda güvenlik sağlamamaktadır (Erdoğan, 2013: 25-26).

Demokrasi düşüncesinin gelişimi, hukukun ulusal ve ulus üstü düzeyde hakim kılınması ve özgürlüklerin asıl olduğu fikrinin benimsenmesi, güvenlik konusunda da doğru bir perspektifin oluşturulmasını sağlayacaktır. Demokrasi ve hukuk kalıbına oturtulmuş bir güvenlik anlayışı, özgürlükleri dengeleme çabasının ötesinde, özgürlüklerin gerçekleştirilmesinin zeminine dönüşecektir (Yokuş, yt: 459).

Günümüz dünyasında ne demokrasiden ne de özgürlükten vazgeçilemeyeceği genel kabul gören bir gerçeklik haline gelmiştir. Aslında demokrasi ve güvenlik arasında sim-

biyotik bir ilişkinin varlığından da söz etmek mümkündür. Güvenliğin olmadığı bir ortamda demokratik hak ve özgürlüklerin tam olarak sağlanamayacağı, demokratik hak ve özgürlüklerin tam olarak kullanılmadığı bir ortamında tam olarak güvenli sayılamayacağı değerlendirilmektedir.

Burada önemli olan nokta bu iki kavramın birbirinin yerine tercih edilemeyeceğinin kavranmasında yatmaktadır.

Ancak gerek 11 Eylül saldırıları ve Arap Baharı sonucunda yaşanan silahlanma yarışı, gerekse Fransa'nın Paris kentinde ve Ankara'da 2015 yılında meydana gelen terör olayları gibi vakalar, devletler ve bireyler açısından güvenlik kavramının ne kadar elzem bir iç / dış politika unsuru olduğunu bir kez daha ortaya çıkarmış, özellikle askeri güvenlik kapasitesinin ve sınır güvenliklerinin artırılmasının, suç/terörle mücadele ile ilgili caydırıcı yasalar çıkarılmasının, sivil toplum ve medyanın kamuoyu üzerinde farkındalık yaratmasının gerekliliğine dikkat çekmiştir (Yılmaz vd., 2016: 136).

SONUÇ

Yeni milenyumla birlikte suç oranlarının gün geçtikçe artması, bununla birlikte terör olaylarının yaygınlaşarak küresel bir boyut kazanması, devletlerin ve uluslararası örgütlerin toplumsal huzuru sağlamak adına haklı olarak iç ve dış güvenlik önlemlerini sıkılaştırmasına sebep olmuştur.

Özellikle 11 Eylül terör saldırılarından sonra güvenlik anlayışı kökten değişmiş ve güvenlik önlemlerini ön plana çıkartan politika düzenlemeleri tüm dünyada yaygınlaşmıştır. Ayrıca son dönemlerde başarısız devletlerin neden olduğu göç dalgası da hem hedef, hem de transit ülkeler için bir demokrasi-güvenlik açmazına neden olmuştur. Bu kapsamda son yıllarda giderek artan bir şekilde demokrasi mi yoksa güvenlik uygulamaları mı ön plana çıkartılmalı tartışması birçok çevrede konu edilmiştir.

Daha fazla güvenlik elde etmek için demokrasi temelinde özgürlüklerden kısıntı yapılması gerektiği ve bu kapsamda özgürlük ve güvenlikle ilgili çıkarlar çatıştığında, her iki değer arasında "makul bir denge"nin kurulması gerektiğine ilişkin görüşler son dönemlerde daha da öne çıkmıştır.

Ancak demokrasi düşüncesinin gelişimi, hukukun ulusal ve ulus üstü düzeyde hakim kılınması ve özgürlüklerin asıl olduğu fikrinin benimsenmesi, güvenlik konusunda da doğru bir perspektifin oluşturulmasını sağlayacaktır. Demokrasi ve hukuk kalıbına oturtulmuş bir güvenlik anlayışı, özgürlükleri dengeleme çabasının ötesinde, özgürlüklerin gerçekleştirilmesinin zeminine dönüşecektir.

Günümüz dünyasında ne demokrasiden nede özgürlükten vazgeçilemeyeceği genel kabul gören bir gerçeklik haline gelmiştir. Aslında demokrasi ve güvenlik arasında simbiyotik bir ilişkinin varlığından da söz etmek mümkündür. Güvenliğin olmadığı bir ortamda demokratik hak ve özgürlüklerin tam olarak sağlanamayacağı, demokratik hak ve özgürlüklerin tam olarak kullanılmadığı bir ortamında tam olarak güvenli sayılamayacağı değerlendirilmektedir.

Burada önemli olan nokta bu iki kavramın birbirinin yerine tercih edilemeyeceğinin kavranmasında yatmaktadır.

Ancak gerek 11 Eylül saldırıları ve Arap Baharı sonucunda yaşanan silahlanma yarışı, gerekse son dönemlerde yaşanan terör olayları, devletler ve bireyler açısından güvenlik kavramının ne kadar elzem bir iç / dış politika unsuru olduğunu bir kez daha ortaya çıkarmıştır.

KAYNAKÇA

- BİLGESAM (2012) Teoriler Işığında Güvenlik, Savaş, Barış ve Çatışma Çözümleri, İstanbul, 2012.
- Erdoğan, M. (2013) "Anayasal-Demokratik Bir Rejimde Özgürlük ve Güvenlik", *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Yıl:12 Sayı: 24 Güz 2013/2 s. 21-29.*
- Güntay, V. (2015) "Uluslararası İlişkiler Bağlamında Güvenlik Algısı ve Siber Güvenlik; Akdeniz, Karadeniz Ve Avrupa Bölgeleri Üzerine Bir Değerlendirme", *International Journal of Social Science*, Number: 37 , p. 477-489, Autumn I 2015.

- Sancak, K. (ty) "Güvenlik Kavramı Etrafındaki Tartışmalar ve Uluslararası Güvenliğin Dönüşümü", <http://www.acarindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423907116.pdf> Erişim Tarihi: 30.03.2017.
- Sosyal bilge (2017) <http://www.sosyalbilge.com/index.php/demokrasi-seruveni/454-demokrasinin-tarihi-gelisimi-genis> Erişim Tarihi: 28.03.2017.
- Tunç, H. (2008) "Demokrasi Türleri Ve Müzakereci Demokrasi Kavramı", *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. XII, Y. 2008, Sa. 1-2.*

- Ural, Ş. (1988) "Demokrasi Kavramı, Toplumsal Değerler ve Birey", *Demokrasinin Felsefi Temelleri* isimli toplantıda, 1988.
- Wikipedia (2017) https://tr.wikipedia.org/wiki/Demokrasi#18._ve_19._y.C3.BCzy.C4.B1llar Erişim Tarihi: 28.03.2017.
- Yılmaz, E., vd., (2016) "Güvenlik Özgürlük Dengesi Bağlamında Türkiye'deki "İç Güvenlik Paketi" Tartışmaları", *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Afro-Avrasya Özel Sayısı-Aralık 2016.